

ПОЗИТИВНА ПСИХОЛОГИЯ И ИЗКУСТВЕН ИНТЕЛЕКТ В ОБРАЗОВАНИЕТО¹

Проф. д.пс.н. Майяна Митевска

Пловдивски университет „Паисий Хилендарски”, град Пловдив

Денис Никифоров

*Редовен докторант към Пловдивски университет „Паисий Хилендарски”,
град Пловдив*

POSITIVE PSYCHOLOGY AND ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN EDUCATION

Prof. Dr. of Psychological Sciences Majana Mitevska
Paisii Hilendarski University of Plovdiv, Plovdiv, Bulgaria

Denis Nikiforov

PhD Candidate, Paisii Hilendarski University of Plovdiv, Plovdiv, Bulgaria

Abstract: *This article explores the potential for integrating positive psychology and artificial intelligence as complementary resources in support of the modern educational process. The focus is placed on the application of established approaches from positive psychology—including the PERMA model (Positive Emotions, Engagement, Relationships, Meaning, Accomplishment), the concept of emotional intelligence, and practices for cultivating virtues, gratitude, and optimism—with the aim of enhancing intrinsic motivation, emotional resilience, psychological well-being, and personal development among learners. In parallel, the article outlines how AI-based technological solutions can support these processes through personalized learning, emotional recognition, and adaptive educational systems. The empirical section presents data from a survey conducted among psychology students at Paisii Hilendarski University of Plovdiv, investigating their perceptions of success and the factors that influence it. The analysis reveals that students understand success as a multidimensional construct that encompasses both external achievements and internal satisfaction, balance between personal and professional life, stable relationships, and personal growth. The results confirm the relevance of positive psychology as a foundation for educational practices that promote the holistic well-being of learners. In conclusion, the article emphasizes the need for an integrated educational approach in which technology and human-centered values act synergistically to foster sustainable success.*

Keywords: *positive psychology, educational success, PERMA, motivation, personal development, emotional well-being, character strengths, gratitude, artificial intelligence*

---

¹ По проект ДУЕКОС: „ДИГИТАЛНИ УСТОЙЧИВИ СИСТЕМИ – технологични решения и социални модели за устойчивост на екосистеми“ (ДУЕКОС) BG-RRP-2.004-0001-C01 по т.3.4 от СНИИПР – Д 23 ПФ-014, Създаване и развитие на Център за психологически Център за иновативни интегративни модели на обучение със социално-асистивни работи“ – RoboPsy с ръководител проф. дпн Майяна Митевска

Няколко предварителни думи: Мартин Селигман е един от основателите на позитивната психология. Той се фокусира върху изследването на факторите, които водят до процъфтяване. Неговият модел PERMA (Seligman, M. E. P., 2011) – позитивни емоции, ангажираност, взаимоотношения, смисъл, постижения) предоставя по систематизиран начин разбирането на благополучието и успеха. Новите технологии, включително и AI (изкуственият интелект), имат потенциала да подкрепят всеки един от тези елементи в образователния процес. Например, персонализираното обучение може да повиши ангажираността и чувството за постижение, а он-лайн платформите могат да улеснят създаването и поддържането на позитивни взаимоотношения и намирането на смисъл чрез сътрудничество и споделяне на знания. Селигман подчертава холистичния подход към образованието е посочва, че „Образованието трябва да бъде насочено не само към предаване на знания, но и към развитие на характера и благополучието на учениците“. В контекста на тези примери, интегрирането на позитивната психология и AI може да помогне за създаването на образователни системи, които подкрепят не само академичното развитие, но и емоционалното и социалното благополучие.

Устойчивият успех в образованието. По думите на Карл Густав Юнг, дори и в най-щастливия живот не може да няма част мрак – думата щастие би загубила смисъла си, ако не се уравни от скръбта. (Юнг, К. Г., 2005). Това изказване акцентира върху необходимостта от балансирано възприемане на емоционалния спектър на човешкото съществуване, където щастието черпи смисъл именно от контраста с преживяванията на трудност и страдание. Сходна перспектива представя и Алфред Адлер (Адлер, 2009), който подчертава, че за да бъде човек пълноценен член на обществото, е необходимо да изпитва усещане за принадлежност, да осъзнава своя принос и да възприема труда си като значим и ценен. Така се акцентира върху социалната свързаност и усещането за смисъл като ключови детерминанти на психичното благополучие. В този контекст Мартин Селигман (2011) прави разграничение между работа, кариера и призвание, като подчертава, че: „Работиш дадена работа заради парите и когато парите свършат, спиращ да работиш. Преследваш кариера заради повишенията, но когато повишенията спрат и стигнеш тавана, напускаш или се превръщаш в безразличен служител. Призванието, за разлика от това, се изпълнява заради самото него. Би го вършил така или иначе – без заплащане и без повишения. ‘Опитайте се да ме спрете!’ – това крещи сърцето ти, когато някой се опита да те възпре.“ (Seligman, M. E. P., 2011, с. 77). Така се подчертава, че трудовата дейност не следва да бъде разглеждана единствено като средство за препитание, а като съществен източник на личностна реализация, вътрешна мотивация и психологически смисъл. Мотивацията е и един от най-важните базови компоненти на професионалната дейност, който е тясно свързан с удовлетвореността от труда и психичното благополучие на служителите (Христова, 2024). Общата идея, която споделят възгледите на Адлер и Селигман, е, че чрез позитивни нагласи, устойчиви практики, мотивация, ефективна комуникация, ангажираност и стремеж към развитие може да бъде постигнат баланс в работната среда. Това от своя страна насърчава личностното и професионалното израстване на служителите, подпомага екипната ефективност и укрепва институционалната цялост – в случая, в контекста на образователната организация. Ключова роля в този процес играе прилагането на принципите на модела PERMA, разработен от Селигман, който включва позитивни емоции, ангажираност, взаимоотношения, смисъл и постижения. Успехът, в контекста на позитивната психология, се дефинира не

само като постигане на конкретна цел, но и като усещане за удовлетворение от живота, реализиране на личен потенциал и постигане на лични, образователни и професионални цели.

В аспекта на съвременните образователни процеси, културните ценности могат да бъдат разглеждани като фундаментален механизъм за социална регулация, подкрепящ формирането на устойчиви нагласи, емоционална стабилност и мотивация за развитие у учащите (Нейкова, 2014).

В контекста на съвременните образователни и социални предизвикателства, нарастващият интерес към психичното благополучие и личностното развитие на младите хора става все по-осезаем (Seligman & Csikszentmihalyi, 2000). Позитивната психология, която се фокусира върху изследването на силните страни, позитивните емоции и факторите, способстващи за човешкото процъфтяване, предлага теоретично и практическо основание за усъвършенстване на образователния процес. Едновременно с това, навлизането на изкуствения интелект (AI) в различни области на живота, включително образованието, отваря нови възможности за персонализирано обучение и иновативна подкрепа на учащите. Целта на изследването е да проучи потенциала на интегрирането на принципите на позитивната психология с възможностите на изкуствения интелект в образователната среда, като и да анализира ключови концепции от позитивната психология и мястото на AI за тяхното ефективно прилагане.

Позитивната психология като основа за успех в образованието? Позитивната психология се фокусира върху изучаването на това какво прави живота достоен за живеене, като изследва позитивните емоции, силните страни на характера и създаването на смисъл (Peterson & Seligman, 2004). В контекста на образованието, прилагането на нейните принципи може да доведе до повишаване на мотивацията, ангажираността и емоционалната устойчивост на учениците.

Един от ключовите модели в позитивната психология е **PERMA** моделът на Селигман (Seligman, 2011), който включва пет основни елемента на благополучието:

- **Позитивни емоции (Positive Emotions):** Насърчаването на радост, благодарност, надежда и други позитивни емоции може да подобри учебния процес и да намали стреса.
- **Ангажираност (Engagement):** Състояние на пълно поглъщане в дейност, което води до чувство на ангажираност, растеж и удоволствие.
- **Взаимоотношения (Relationships):** Поддържането на позитивни и подкрепящи взаимоотношения между учители, ученици и родители е от съществено значение за емоционалното благополучие и академичния успех.
- **Смисъл (Meaning):** Усещането за цел и принадлежност към нещо по-голямо от себе си може да повиши мотивацията и ангажираността на учениците.
- **Постижения (Accomplishment):** Чувството за компетентност и постигане на цели допринася за самочувствието и мотивацията.

Освен модела PERMA, позитивната психология акцентира върху развитието на **емоционалната интелигентност** (Goleman, 1995), която включва способността за разпознаване и управление на собствените емоции и емоциите на другите, както и разликата между емоции и чувства. Развитата емоционална интелигентност е свързана с по-добри социални умения, по-висока устойчивост на стрес и по-добри академични резултати.

Други важни концепции включват идентифицирането и развитието на **силните страни на характера** (Peterson & Seligman, 2004), култивирането на **благодарност** (Emmons & McCullough, 2003) и насърчаването на **оптимизъм** (Seligman, 1991). Тези

елементи могат да помогнат на учениците да се справят с предизвикателствата, да развият по-позитивна нагласа към ученето и да постигнат по-високи нива на благополучие.

Изкуственият интелект като инструмент за прилагане на позитивно-психологически подходи в образованието

AI предлага значителен потенциал за персонализиране и оптимизиране на образователния процес, като същевременно подкрепя прилагането на принципите на позитивната психология.

- **Ангажираност:** AI дава възможност за анализиране на индивидуалните нужди, темпове на учене и интереси на учениците. По този начин създава персонализирано съдържание и методи на преподаване. Това повишава ангажираността (един от елементите на PERMA) и да доведе до по-добро усвояване на материала (Luckin et al., 2016).

- **Емоционална интелигентност:** AI-базирани приложения могат да бъдат разработени за разпознаване на емоциите на учениците чрез анализ на текст, глас или дори изражение на лицето (Picard, 1997). Това може да позволи на учителите да получават обратна връзка за емоционалното състояние на учениците и да предприемат мерки за подкрепа. Освен това, AI може да бъде използван за създаване на интерактивни симулации и игри, които помагат на учениците да развият своите емоционални и социални умения.

- **Идентифициране и развитие на силни страни:** AI може да анализира представянето на учениците в различни области и да идентифицира техните силни страни и области за развитие. Тази информация може да бъде използвана за насочване на учениците към дейности и проекти, които съответстват на техните таланти и интереси, като по този начин се насърчава чувството за постижение и компетентност (отново елемент от PERMA).

- **Насърчаване на благодарност и оптимизъм:** AI-базирани инструменти могат да бъдат създадени за водене на дневници за благодарност, за предлагане на позитивни утвърждения и за насърчаване на преосмислянето на негативни ситуации в по-позитивна светлина.

- **Подкрепа за психичното благополучие:** AI може да предостави анонимна и достъпна подкрепа за ученици, които изпитват стрес или емоционални трудности, като предлага ресурси, техники за релаксация или насочване към професионална помощ, когато е необходимо.

В доклад от Международната конференция по информационни и комуникационни технологии в бизнеса и образованието (ICTBE 2024), Варна, България, Стаменова (2024) се представят инструментите на изкуствения интелект. В доклада е посочено, че те навлизат в множество аспекти от образователния процес и неизменно променят традиционното образование (Hić, 2024). Прилагането на AI в образованието оказва голямо влияние върху изпълнението на административни и управленски функции, улеснява изпълнението на много задачи и подобрява ефективността на обучението (Arumugam, 2024). Изкуственият интелект дава възможност за наблюдение на напредъка в обучението и използва асистенти и отчети, за да подобри способността на системата да адаптира съдържанието към нуждите на образователния процес (Krstić et al., 2022). На фигура 1 е представен SWOT анализ на възможностите, заплахите, силните и слабите страни по отношение на внедряването на изкуствен интелект в университетите.

Фиг. 1. SWOT матрица на възможностите, заплахите, силните и слабите страни по отношение на внедряването на изкуствен интелект в университетите
Източник: Адаптиран от (Borisov and Stoyanova, 2024)

Обект на изследването са възприятията, нагласите и поведенческите прояви на студенти от Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ по отношение на понятието „успех“ и факторите, които оказват влияние върху неговото постигане в български социокултурен контекст. **Предмет на изследването** е интеграцията на принципите на позитивната психология и възможностите на изкуствения интелект (AI) в образователния процес с фокус върху възприемането и дефинирането на успеха от младите хора.

За да се изследва потенциалът за интегриране на подходи от позитивната психология с технологичните решения, базирани на изкуствен интелект, в образователна среда, и да се анализират възприятията на студентите относно успеха, неговите определящи фактори и личното му значение се поставят следните задачи:

- Да се анализират основните принципи на позитивната психология, свързани с успеха и благополучието.
- Да се представят възможностите за прилагане на AI в образованието в подкрепа на психичното благополучие и личностното развитие.
- Да се съберат и анализират данни относно разбирането за успех сред студенти по психология.
- Да се идентифицират основните критерии, с които студентите асоциират успеха.
- Да се изведат тематични категории от отворените отговори за дефиниция на успеха.
- Да се предложат насоки за интегриране на позитивнопсихологически подходи с AI решения в образователна среда.

На база изведените теоретични постановки се издигат следните хипотези на изследването:

- **X1:** Повечето студенти възприемат успеха като многоизмерна концепция, включваща както външни постижения, така и вътрешно удовлетворение.
- **X2:** Съществува положителна връзка между елементи от позитивната психология (напр. мотивация, смисъл, ангажираност) и възприетото усещане за успех сред студентите.
- **X3:** Изкуственият интелект има потенциал да подкрепи прилагането на принципите на позитивната психология чрез персонализирани образователни подходи.
- **X4:** Студентите, които се самоопределят като успешни, по-често демонстрират повишена ангажираност, оптимизъм и чувство за цел.

За проверка на хипотезите се прилага **анкетно проучване**, проведено сред **77 студенти по психология** от Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. Използван е **смесен методологически подход**, включващ както **количествени**, така и **качествени** методи:

- **Количествен анализ:** обобщени данни от затворени въпроси за самооценка на успеха и избор на критерии за успех.
- **Качествен анализ:** тематичен анализ на отворени въпроси относно личната дефиниция на успеха, класифицирани по честота на срещане в шест основни категории.

Анкетата включва **смесен тип въпроси** – както **затворени**, базирани на петстепенна Ликертова скала, така и **отворени**, позволяващи качествен анализ на лични нагласи и интерпретации.

Структурата на анкетата обхваща следните тематични блокове:

- **Демографски данни:** възраст, пол, образование, професионален статус и трудов стаж.
- **Възприятие за успех:** лична дефиниция, критерии за успех, субективна оценка на текущото ниво на успех.
- **Мотивация и цели:** видове мотивация (вътрешна/външна), значимост на целите, честота на поставяне на цели.
- **Фактори, влияещи върху успеха:** като образование, личностни качества, социални връзки и подкрепа от обкръжението.
- **Удовлетвореност и благополучие:** оценка на удовлетвореност от личен и професионален живот.
- **Бъдещи амбиции:** дългосрочни цели и увереност в тяхното постигане.

Анкетата има за цел да предостави цялостен поглед върху начина, по който младите хора дефинират и преживяват успеха в съвременния български социокултурен контекст, както и да идентифицира основните лични и социални детерминанти на успеха.

Резултати. Резултатите, представени на *Фигура 2* (*въпрос 8: „Смятате ли се за успешни?“*), показват, че от общо 77 участници, 53,2% се самоопределят като успешни. От тях 23,4% заявяват, че не се възприемат като успешни. Тези участници са насочени към последващ въпрос (*въпрос 9: „Ако на 8-ми въпрос сте отговорили с „не“, моля посочете защо – с няколко думи“*), чиито отговори могат да бъдат обобщени по следния начин:

1. **Непостигнати цели и стремеж към развитие:** участниците смятат, че още не са постигнали личните или професионалните си цели и затова не се възприемат като успешни.

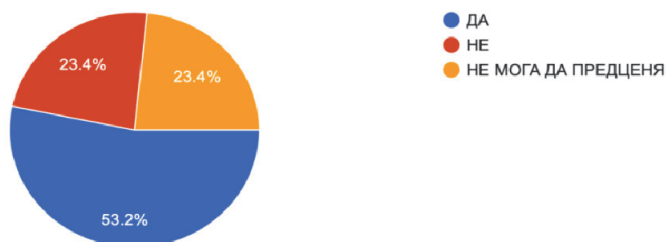
2. **Липса на удовлетворение и реализация:** част от отговорите отразяват вътрешно усещане за неудовлетвореност, независимо от обективните постижения.

3. **Работа извън интересите:** някои не се смятат за успешни, защото работят извън желаната сфера или временно, докато завършат образованието си.

4. **Осъзнат потенциал, който не е реализиран:** някои споделят, че вярват в по-големия си потенциал, който все още не са успели да разгърнат.

8. СМЯТАТЕ ЛИ СЕ ЗА УСПЕШНИ?

77 responses

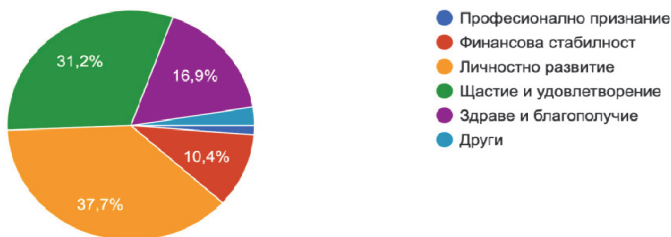

Фиг. 2. Смятате ли се за успешни?

В рамките на изследването са включени и въпроси, свързани с критериите за успех (Фигура 3), където са представени шест основни критерия: професионално признание, финансова стабилност, личностно развитие, щастие и удовлетворение, здраве и общо благополучие, както и възможност за добавяне на други. Данните от графиката ясно показват, че възприятието за успех варира в зависимост от личностния профил на участниците, което подчертава неговата многопластова и субективна природа.

2. Кой е Вашият основен критерии за успех? (Моля, изберете най-приоритетният отговор за Вас)

77 отговора

Фиг. 3. Кой е Вашият основен критерии за успех?

Анализ на отговорите на въпрос за дефиниция и възприятие на успеха: „Как дефинирате успеха за себе си?“ (n=77)

В хода на изследването участниците отговарят на отворен въпрос относно тяхната лична дефиниция за успех. Отговорите бяха подложени на качествен тематичен анализ, като идентифицираните категории са класифицирани по честота на срещане. Анализът разкрива шест основни тематични групи, както следва:

1. Постигане на лични и професионални цели (отбелязано в ~48% от отговорите)
Най-често участниците свързват успеха с постигането на конкретни цели, желаниа или мечти, формулирани индивидуално спрямо личните стремежи:

„Да съм постигнала това, което съм си поставила за цел“

„Успехът е постигане на зададените цели и лично удовлетворение от постигнатото“

2. Вътрешно удовлетворение и душевен мир (~36%)

Много от участниците акцентират върху субективното усещане за удовлетворение, спокойствие и хармония със себе си като основополагащ компонент на успеха:

„Удовлетворение от всеки постигнат резултат с труд“

„Да се чувствам добре в собствената си кожа“

3. Баланс между личен и професионален живот (~30%)

Значителна част от отговорите посочват като успех постигането на баланс между работа, семейство и лично време:

„Постигнат баланс между личен живот и професионален“

„Да успяваш да съчетаеш семейния живот с кариерния“

4. Здраво семейство и качествени междуличностни отношения (~27%)

Участниците често включват в дефиницията си за успех стабилно семейство, обич, подкрепа и здрави взаимоотношения с близките:

„Здраво семейство, уютен дом, добри приятели“

„Стабилно семейство и щастливи междуличностни отношения“

5. Финансова стабилност и независимост (~22%)

Финансовият аспект се разглежда от част от участниците като условие или следствие от успеха, свързан с възможността за свободен избор и самостоятелност:

„Финансова независимост и работа, която ми харесва“

„Да имам всичко нужно за мен и стабилен доход“

6. Личностно развитие и себереализация (~20%)

Част от отговорите подчертават непрекъснатото самоусъвършенстване, придобиването на нови знания и опит, като измерение на успеха:

„Личностно израстване и самоактуализация“

„Да научавам нови неща и да се развивам като личност“

Обобщение. Според данните на изследването се постига следния анализ за потвърждение или непотвърждение на хипотезите:

Хипотеза 1 (X1):

„Повечето студенти възприемат успеха като многоизмерна концепция, включваща както външни постижения, така и вътрешно удовлетворение.“

Потвърдена.

Данните от отворените отговори (въпрос за дефиниране на успеха) ясно показват, че студентите свързват успеха както с постижения и цели (~48%), така и с вътрешно удовлетворение и душевен мир (~36%), баланс, семейство, личностно развитие. Това показва именно многоизмерен подход към успеха не само чрез постигане на цели, но и чрез усещане за душевен мир, личностно развитие, хармония и междуличностни връзки.

Хипотеза 2 (X2):

„Съществува положителна връзка между елементи от позитивната психология (напр. мотивация, смисъл, ангажираност) и възприетото усещане за успех сред студентите.“

Частично потвърдена.

Международна научна конференция „Съвременни управленски практики XII“
РАЗВИТИЕТО И ОБУЧЕНИЕТО НА МЕНИДЖЪРИ И ПРЕДПРИЕМАЧИ
В ИНДУСТРИЯ 5.0

Участниците, които се определят като успешни (53,2%), често посочват постигане на цели, чувство за смисъл, вътрешно удовлетворение и ангажираност. Макар да няма статистическо измерване на връзките, качественият анализ на отговорите подкрепя тази зависимост. Дори и липсва на директни количествени измерители на отделните елементи от модела PERMA, тематичният анализ показва, че участниците често свързват успеха за постижение, което е в съответствие с основни принципи на позитивната психология.

Хипотеза 3 (H3):

„Изкуственият интелект има потенциал да подкрепи прилагането на принципите на позитивната психология чрез персонализирани образователни подходи.“

Потвърдена теоретично.

Макар хипотезата да не е проверена емпирично чрез анкетата, в теоретичен аспект са представени убедителни аргументи и примери (напр. персонализирано обучение, емоционално разпознаване, дневници на благодарност и др.), които подкрепят тази хипотеза.

Хипотеза 4 (H4):

„Студентите, които се самоопределят като успешни, по-често демонстрират повишена ангажираност, оптимизъм и чувство за цел.“

Непотвърдена поради липса на достатъчно данни.

Анкетата не съдържа конкретни измервания на ангажираност, оптимизъм или усещане за цел, което не позволява директно потвърждение. Това може да бъде обект на бъдещо изследване чрез валидирани психометрични инструменти.

Данните сочат, че участниците възприемат успеха като мултидименсионална конструкция, в която се преплитат както външни постижения, така и вътрешни психоемоционални състояния. Индивидуалната дефиниция за успех най-често включва постигане на цели, лично удовлетворение, хармония между различни житейски роли, и качество на междуличностните връзки.

Предизвикателства и бъдещи насоки. Въпреки обещаващия потенциал, интегрирането на позитивната психология и изкуствения интелект в образованието не е лишено от предизвикателства. Етичните въпроси, свързани с поверителността на данните и потенциалната пристрастност на AI алгоритмите, трябва да бъдат внимателно разгледани (O'Neil, 2016). Освен това, е важно да се запази човешкият елемент в образованието и да се гарантира, че AI се използва като инструмент за подпомагане на учителите, а не като тяхна замяна.

Бъдещите изследвания биха могли да се фокусират върху разработването и валидирането на ефективни AI-базирани интервенции, които са базирани на принципите на позитивната психология. Необходимо е също така да се изследват начините за обучение на учители за ефективно използване на тези нови технологии и за интегрирането им в техните педагогически практики.

Заклучение. Настоящото изследване демонстрира значимостта на интегрирането на позитивната психология и изкуствения интелект в съвременната образователна среда, с оглед на повишаване на мотивацията, емоционалната устойчивост и личностното благополучие на учащите. Данните от анкетното проучване показват, че младите хора възприемат успеха като комплексна, многоизмерна конструкция, включваща не само външни постижения, но и вътрешно удовлетворение, душевен мир, междуличностна свързаност и чувство за смисъл.

Моделът PERMA на Селигман се утвърждава като полезна рамка за разбиране и подкрепа на благополучието в образованието, а изкуственият интелект се явява ефективен инструмент за персонализиране и прилагане на тези принципи на практика. Въпреки потенциала, необходимо е внимателно разглеждане на етичните и педагогически предизвикателства, свързани с интегрирането на AI в учебния процес. Би могло да се постигне интегриране на позитивнопсихологически подходи и AI-базирани технологии в образованието с цел повишаване на мотивацията, благополучието и ангажираността на учащите. Бъдещи изследвания следва да валидират тези интервенции чрез стандартизирани инструменти и да проучат тяхното въздействие в различни образователни контексти.

Литература:

1. Emmons, R. A., & McCullough, M. E. (2003). Counting blessings versus burdens: An experimental investigation of gratitude and subjective well-being in daily life. *Journal of Personality and Social Psychology*, 84(2), 377–389. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.84.2.377>
2. Goleman, D. (1995). *Emotional intelligence*. Bantam Books.
3. Luckin, R., Holmes, W., Griffiths, M., & Forcier, L. B. (2016). *Intelligence unleashed: An argument for AI in education*. UCL Knowledge Lab. <https://education.gov.scot/media/mgahpnpb/intelligence-unleashed.pdf>
4. O'Neil, C. (2016). *Weapons of math destruction: How big data increases inequality and threatens democracy*. Crown.
5. Peterson, C., & Seligman, M. E. P. (2004). *Character strengths and virtues: A handbook and classification*. Oxford University Press.
6. Picard, R. W. (1997). *Affective computing*. MIT Press.
7. Seligman, M. E. P. (1991). *Learned optimism*. Knopf.
8. Seligman, M. E. P. (2011). *Flourish: A visionary new understanding of happiness and well-being*. Free Press.
9. Seligman, M. E. P., & Csikszentmihalyi, M. (2000). Positive psychology: An introduction. *American Psychologist*, 55(1), 5–14. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.1.5>
10. Нейкова, М. (2014). Културните ценности като базов фактор за социална регулация в системата на сигурността. *Списание „Сигурност“*.
11. Стаменова, С. (2024). Анализ на системи, базирани на изкуствен интелект, за осигуряване на обучението във висшето образование. Доклад, представен на Международната конференция по информационни и комуникационни технологии в бизнеса и образованието (ICTBE 2024), Варна, България. https://informatics.uv-varna.bg/ICTBE2024/ICTBE2024_237-245.pdf
12. Селигман, М. Е. П. (2012). *Позитивната психология в действие: ново разбиране за щастието и благополучието* (прев. Х. Георгиева). Изток-Запад. (Оригинално издание 2011)
13. Христова, В. (2024). *Детерминанти на удовлетвореността от учителския труд – психологически ракурс*. Издателски център на ВСУ „Черноризец Храбър”, с.25.
14. Юнг, К. Г. (2005). *Съвременният човек в търсене на душата* (прев. Х. Георгиева). Изд. ЛИК. (Оригинално издание 1931 Jung, C. G. (1933). *Modern man in search of a soul* (W. S. Dell & C. F. Baynes, Trans.). Harcourt Brace. (Original work published 1931)
15. Адлер, А. (2009). *Какво означава животът за теб* (прев. Д. Петрова). Изток-Запад. (Оригинално издание 1931 Adler, A. (1931). *What life should mean to you* (A. Porter, Trans.). Allen & Unwin.)